

nakomelingen geen onroerende goederen zouden mogen bezitten voor langer dan veertig jaar, dat voortaan koop en verkoop door Doopsgezinden verboden was. Deze bepalingen werden naderhand nog vermeerderd met beperkingen van hun godsdienstvrijheid: geen samenkomsten van meer dan twintig personen; voor elke godsdienstoefening moet een som aan de keurvorst worden betaald; bij overlijden van een Doopsgezinde moet een bergafenisrecht worden voldaan ad tien procent van zijn bezit. De numerus clausus wordt opnieuw geregeld en verminderd tot tweehonderd doopsgezinde gezinnen. Op een afschaffing van de vrijheid van militaire dienst wordt gezinspeeld. Geen wonder dat deze en volgende mandaten onder Doopsgezinden in de Palts grote onrust verwekten en men zich weer de lokkende uitnodiging herinnerde, die reeds in 1717 een aantal had doen emigreren. Ik heb hier het oog op de officiële uitnodiging door de Engelse regering, die een schrijven van de Londense muntmeester Johannes Rudolf Ochs in de Palts liet verspreiden, waarin de nieuwe wereld in de prachtigste kleuren werd geschilderd. (Oude copie in Doopsgez. Arch. Amsterdam A No. 2255).

Wel trachtte „Buitenlandse Noden” de emigratie uit de Palts te beteugelen, door er in hun brieven aan de leidende figuren onder Paltzische Doopsgezinden op te wijzen, dat men niet zo grif in de voorspiegelingen van de agenten der Engelse regering moet vertrouwen, en dat de emigranten er niet op moeten rekenen, dat de Hollanders het passagegeld betalen: de gelden van de Commissie zijn broodnodig voor hulp in Polen en Pruisen, en elk die, uit de Palts in Rotterdam aankomende, zijn overtocht niet kan betalen, zal onherroepelijk teruggezonden worden. Men blijft bereid om wie het nodige geld bij zich heeft, behulpzaam te zijn met het vinden van „een goed schip en bequaam schipper” (Doopsgez. Arch. Rotterdam 40/224). Maar desondanks kwam er een gestage stroom, waarvan enkelen, geheel behoeftig, toch voortgeholpen werden, wat de Rotterdamse kerkeraad een standje van de Amsterdamse heren op de hals deed halen, waarop Rotterdam repliceert: „. . . maar alzo wij dagelijks lastig worden gevallen en door eenigen die attestatien hadden, zijn aangesproken, en om onderstand verzocht, zo zien wij niet wel, hoe wij zullen voorbijkonnē haar eenige onderstand te doen, is het niet zoveel als wel voor dezen gegeven is, het mocht wat minder zijn, en dewijl wij alleen blood